

H. ult. jan. 67/44

**FORENINGEN TIL NORSKE
FORTIDSMINDESMÆRKERS
BEVARING
DEN BERGENSKE AVDELING**

Katastrofeutvalgets antikvariske komité.

Ut på formiddagen den 20. april 1944 foretok professor Johs. Bøe, dr. Robert Kloster og Oberleutnant, Museumsdirektør Gerhard Körner som leder av kulturvernet ved den tyske vernemakt, en inspeksjon av kulturhistoriske museer og monumenter i Bergen for å søke brakt på det rene hvilken skade de hadde lidd ved eksplosjonen og brannen. Ved denne befarings som først den følgende dag kunne utstrekkes til Nordnes, ble det rent foreløpig konstatert følgende skader:

I Bergens Museums nybygning var endel skader på takluker, vindusruter, dører og vindfang til hovedinngangen, kjellerdør osv. - ialt temmelig ubetydelige ting.

I Vestlandske Kunstindustrimuseum så godt som alle ruter i bygningen innblåst.

Videre i Bergens Billedgalleri overlyset ødelagt i alle saler.

Hanseatisk Museums bygning er sterkt skadet, taket delvis brukket, alle vinduer slått inn, likedan hoveddør og kontordør.

Tyskebryggen atskillig ramponert på tak, dører og vinduer. Rapport om skaden vil fremkomme ved arkitekt Nortvedt.

Schiøttstueanlegget sterkt ramponert uten at man i øyeblikket har oversikt over skaden der.

I Mariakirken vestrindene sprengt, alle vinduer knust. Skader på tak, hovedgesims osv. Inventaret praktisk talt ubeskadiget.

Bergarhus besøktes sammen med Kørner mens det ennå ulmet over alt på området. Adgang til bygningene var umulig, men man kunne gå inn på gårdsplassen.

Håkonshallen helt utbrent, men murene inklusiv gavlen sto i full høyde uten synlige utvendige skader. Det er dog trolig at murene etter brannens art er mer angrepet på innsiden.

Rosenkrantzstårnet helt utbrent. Nordvestre hjørne styrtet ut ovenfra ned til annen etasje. Muligens også andre skader i murverket.

Kommandantboligen helt utbrent og murene delvis innrast, men veggen mot gården inklusiv portalen bevart i større utstrekning. Likeså frontveggen mot kaien.

Kapteinvaktmesterboligen og vaktmesterboligen helt utbrent og sterkt ramponert.

Ringmuren delvis beskadiget, særlig gjelder dette det middelalderiske kastelet hvor det brente ganske livlig under vårt besøk.

Inngangsportalen adskillig ramponert, likedan vaktstuen.

Bebyggelsen på Strandsiden kunne ikke inspiseres, men det kunne sees at Nykirken var helt utbrent, likeså Tollboden.

Den 21. april om formiddagen besøkte vi strandsiden, også nu sammen med Körner.

Nykirken helt utbrent, murene står tilsynelatende i god stand, portalen intakt.

Hele strøket Nykirken - Tollboden utbrent mellom Strandgaten og sjøen.

Den gamle Tollbod utbrent. Men murene står igjen i full høyde og ser bra ut.

Etter katastrofens omfang og de store kulturelle verdier som sto på spill fant man det nødvendig å handle hurtigst mulig uten særskilt oppdrag. Man besluttet å anmode antikvar Fett og Museumsforbundets formann direktør Thor Kielland om å komme til Bergen snarest mulig. Da rikstelefon og -telegraf var sperret for siviltrafikk, ble denne henvendelse formidlet over Sicherheitspolizeis telefon ved Oberleutnant Körner og professor Schwalm, Oslo.

Videre ble besluttet å forberede en lokal arbeidskomité.

Lørdag den 22. april kl. 11 holdtes et møte i Det nye Museum. Til stede var:

Antikvar Arne Nygård-Nilssen, Museumsdirektør Thor Kielland og Arkitekt Gerhard Fischer fra Oslo, Rådmann Sverre Eyde, Arkitektene Kristian Bjerknes, Fredrik Konow Lund, Anders Nortvedt, Professor Johs. Bøe, dr. Robert Kloster og konservator Per Fett fra Bergen, videre Professor Schwalm fra Reichskommissar, Oslo og Oberleutnant Körner fra Wehrmacht, Bergen.

Bøe skisserte en foreløpig plan til sikring av de antikvariske verdier etter katastrofen. Man besluttet å nedsette et lokalt utvalg med de tilreisende herrer som konsulenter. Utvalgets oppgave er å sikre følgende skadelidte bygninger:

- 1) Bygningene på Bergenhus
- 2) Tyskebryggen
- 3) Nykirken
- 4) Tollboden.

Dessuten blir det utvalgets oppgave å søke å redde og bevare bygninger som representerer gammel bergensk trearkitektur.

Etter en felles inspeksjon av de skadete bygninger holdtes et nytt møte kl. 17 samme dag. De samme herrer var til stede. Etter forslag av antikvar Nygård-Nilssen ble det nedsatt en komité til å arbeide med undersøkelse og foreløpig sikring av kulturmonumenter i Bergen, i hovedsaken etter de retningslinjer som ble trukket opp i formiddagens møte. Komitéen fikk følgende sammensetning: Professor Bøe, formann, Dr. Kloster, varaformann og sekretær, Arkitekt Bjerknes, Rådmann Eyde, Konservator Fett, Arkitekt Konow Lund, Arkitekt Nortvedt.

Det ble nedsatt følgende særutvalg for de enkelte oppgaver:

I for Bergenhus: Bøe, inspektør,

Konow Lund som arkitekt for tidligere restaureringsplaner,

Fischer som arkeologisk spesialist.

II " Tyskebryggen: Arkitektene Bjerknes og Nortvedt som ledere av pågående oppmåling og undersøkelse,
Kloster som representant for Bergensavdelingen.

3. for Tollboden og Nykirken: Konow Lund som arkitekt for Nykirkens restaurering,
Per Fett som medlem av Bergensavdelingens styre.
4. for andre fredete bygninger og de øvrige gamle trebygninger:
Kloster og Bjerknes som i flere år har arbeidet med disse spørsmål i forbindelse med "Gamle Bergen".
5. for muséene: Kielland som formann i Norske Museers Landsforbund og de respektive museers direktører.
6. Representant for Riksantikvariatet: Bjerknes, telefon 16397, Bergens Museum.

Den 24. april ble komitéen autorisert av katastrofeutvalget med navn:

Katastrofeutvalgets antikvariske komité.

Bergen, den 24. april 1944.

Johns. Bie